

Asia: VN/30209/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain sekä taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: VN/30209/2021 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain sekä taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kannattaa varauksella esityksissä ehdotettuja muutoksia valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettuun lakiin sekä taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin.

OAJ:n kannat valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Pidämme tärkeänä, että oppijat ja oppilaitokset ovat tasavertaisessa asemassa tietojen tallentamismahdollisuuksissa (6 §, 9 a §, 9 e §)

Kannatamme uutta pykäläesitystä (9 e §) siitä, mitä tietoja taiteen perusopetuksessa järjestetyistä koulutuksista voidaan tallentaa tietovarantoon, mikäli opintopistemääritelmä pystytään määrittelemään taiteen eri aloilla ja myös yleisen ja laajan oppimäärän osalta.

Mielestämme koulutusten suoritusten vieminen Koski-tietovarantoon lisää taiteen

perusopetuksen opintojen näkyvyyttä ja parantavat oppijoiden mahdollisuuksia hyödyntää oppimaansa muissa oppilaitoksissa. Koulutustietoja koskevien tietojen tallentaminen edistää sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, tukee jatko-opintoja ja myöhemmin myös työnhakua, kun henkilön tunnustettu osaaminen voidaan tallentaa kansalliseen tietovarantoon tai rekisteriin.

Toimiessaan tiedonsiirrot vahvistavat taiteen perusopetuksen ja sen eri taiteenalojen asemaa osana koulutusjärjestelmää. Tämä yhdenvertaistaa taiteen perusopetusta muiden koulutusten rinnalla. Osaamisen kuvaaminen opintopisteinä ei saa liuentaa yleisen ja laajan oppimäärän tarkoituksenmukaista eroa.

Mielestämme opintoihin käytetty aika ei kuvaa osaamistasoa. Opintopisteiden määrittäminen vastaamaan tiettyä opintoihin käytettyä aikaa, opintojen arvioiminen osaamisperusteisesti ja opintojen siirtäminen Koski-tietovarantoon olisi käytännössä ristiriitainen toteutuessaan.

Huolenamme on myös, että alueesta riippuen kaikilla taiteen perusopetukseen hakeutuvalla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia valita oppilaitosta, missä voidaan tallentaa koulutuksen tietoja Koski-tietovarantoon. Mielestämme onkin tarpeellista etsiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat kaikille taiteen perusopetuksen järjestäjille yhdenvertaiset mahdollisuudet tallentaa koulutuksen suoritustietoja tietovarantoon.

Koski-järjestelmän käytöstä saadut kokemukset osoittavat, että käyttö vaatii normaalia enemmän henkilöresursseja ja on raskas käyttöliittymänä. Taiteen perusopetuksen oppilaitosten rahoitusmallista johtuen oppilaitokset ovat keskenään eri asemassa lisäresurssien osoittamisessa uuteen sähköiseen järjestelmään. Vaarana on vähäisten resurssien ohjautuminen pois taideopetuksesta.

Mielenkiintoinen ratkaisu oli esitetty palvelukeskuksen koulutushankintojen yhteydessä. Mikäli järjestäjällä ei olisi avattuna rajapintaa tai sen tekninen toteutus osoittautuisi kalliiksi ja työlääksi, tiedot olisi mahdollistaa tallentaa tallentamiseen tarkoitettussa käyttöliittymässä. Mielestämme tätä vaihtoehtoa olisi tarkasteltava myös taiteen perusopetuksen kohdalla yhdenvertaisuutta lisäävänä mahdollisuutena. Lähtökohtana pitää kuitenkin olla se, että Koski-tietovarannon ulkopuolelle jättäytyneissä oppilaitoksissa toteutettavan taiteen perusopetuksen arvo tunnustetaan.

Jatkuva oppimisen henki on, että ihminen kehittää ja kehittyy elämän eri vaiheissa. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat jatkokoulutautumisen tai työnhaun kannalta yhä tarpeellisempia, ja siksi myös taiteen perusopetuksessa suoritettavat opinnot on oltava kattavasti saatavilla kansallisesta tietovarannosta. On huolehdittava, ettei oppijoita, alueita ja oppilaitoksia aseteta eriarvoiseen asemaan.

Kannatamme 9 a pykälän otsikkoon tehtävää lisäystä jatkuvan oppimisen koulutuksesta sekä oppilaitoksen ylläpitäjälle esitettyä veloitetta tallentaa Koski-tietovarantoon Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittamaa koulutusta koskevat tiedot.

Pidämme tärkeänä yksilön näkökulmasta, että suoritettuja opintoja voidaan tallentaa takautuvasti lain voimaan tulosta lähtien – on kyse sitten taiteen perusopetuksen opinnoista tai Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittaman vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetun oppilaitoksen järjestämän koulutuksen suorituksista. On otettava huomioon, että tämä myös lisää oppilaitosten hallintotyötä. Tämä on otettava oppilaitosten perusrahoituksessa huomioon.

OAJ ei kannata uutta rekisteriä palvelukeskuksen ei säädellylle koulutukselle (27 a §)

Lakiin on esitetty lisättäväksi palvelukeskuksen muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteriä (27 a §). Emme kannata uuden rekisterin perustamista. Esityksessä siihen liittyy vielä paljon epäselvyyksiä kuten esimerkiksi se, minkä kaikkien tahojen antamaa koulutusta sinne tallennettaisi.

Lisäksi tiedoilla, joita sinne esitetään vietäväksi, ei olisi näkemyksemme mukaan sellaisenaan käyttöä eikä hyötyä. Koulutuksista on selvittävä riittävä määrä tietoa osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten. Ei riitä, että ei säädellystä koulutuksesta merkitään tietokantaan vain nimi, aloitus- ja päättymispäivä sekä osallistujan tiedot.

Esitystä valmisteltaessa ei otettu kantaa siihen, onko uuteen rekisteriin tarkoitus tallennettaan jatkossa myös muita ei säänneltyjä koulutuksia, jotka eivät ole julkisesti rahoitettuja. Rekisterin perustaminen kuitenkin tuo tämän mahdollisuuden. Rekisteri ei saa olla avaus markkinaehtoisien, ei julkisen valvonnan alaisen koulutuksen rekisteröinnille. Uuden rekisterin käyttötarkoitus pitää olla selvillä ja kuultu riittävän laajalti koulutuksen järjestäjiä ennen kuin sitä esitetään vietäväksi lakiin. Asiaa käsitellään myös osana digitalisen palvelukokonaisuuden valmistelua, mikä valmistuu vasta myöhemmin.

Emme kannata sitä, että palvelukeskus voi hankkia koulutusta muilta kuin julkisen valvonnan alaisilta koulutuksilta. Koulutuksen pitää olla aina laatukriteerit täyttävää. Julkisesti rahoitetun koulutuksen järjestäjän velvoite on tehdä koulutuksistaan koulutus- ja osaamiskuvaukset ja annettava oppijalle osaamisestaan arviointi. Koulutuksen järjestäjä osallistuu niin sisäisiin kuin ulkopuolisiin auditointeihin. Nämä kaikki toimet takaavat koulutuksen laadukkuuden. Tätä veloitetta ei ole markkinaehtoisella koulutuksella.

Näkemyksemme on, että uuden rekisterin rakentaminen luo meille kolmannen rekisterin suoritusten merkintää varten ja koulutuksen järjestäjälle syntyy tätä kautta useita rekistereitä, joihin tuottaa tietoa opinnoista. Uuden rekisterin perustaminen myös maksaa ja luo ylläpitokustannuksia.

Edellytämme, että rahat, jotka tämän rekisterin luomiseen on aiottu käyttää, tulee sen sijaan kohdentaa opettajarekisterin perustamiseen.

Koulutuksen suoritustietoja tallentaminen vain suostumuksella (4 §)

Tuemme esitettyä lähtökohtaa, jonka mukaan tietojen tallentaminen perustuu opiskelijan ja/ tai huoltajan suostumukseen koulutuksen suoritustietojen osalta. Tietoja tallentamisen mahdollisuuksista kerrottaessa on oppijalle ja/ tai huoltajalle avattava selkeästi minne tiedot tallennetaan, kuka niitä voi tallentamisen jälkeen käsitellä ja kuinka henkilö voi myöhemmin hallinnoida tietojensa luovuttamista.

Opintojen ohjaus tulee korostumaan, sillä kyse on myös oman opintopolun suunnittelusta ja mahdollisuuksien näkemisestä. On otettava huomioon, että taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa ei ole opinto-ohjaajia muun muassa resurssipulasta johtuen.

Pidämme tärkeänä, että tietojen tallentamista tarjotaan kaikille samaan koulutukseen osallistuville oppijoille, ja että suostumuksen voi peruuttaa milloin tahansa ilmoittamalla siitä tietovarantoa hallinnoivalle Opetushallitukselle.

OAJ:n kannat taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta

OAJ kannattaa varauksella koulutuksen laajuuden esitystä opintopisteinä (7 a §)

Tulee huolella harkita, mitä seurannaisvaikutuksia toimivaan oppilaitoskenttään esitetyllä uudistuksella on. Painotamme, että uudistuksella ei pidä muuttaa taiteen perusopetuksen valtiosuusjärjestelmää vaan tavoitteluna pitää olla oppilaan edun toteutuminen osaamisen näkyväksi tekemisessä.

Opintojen kirjaaminen Koski-järjestelmään ei saa olla rahoituksen uudelleen ohjaamisen instrumentti. Koska osaamisperusteista suoritustapaa ei tulla edellyttämään osaamispisteen määritteenä, tämä mahdollistaa sen, että koulutuksen suoritteita tuotetaan rahoituksen takaamiseksi.

Pidämme hyvänä ratkaisuna, että arvioinnissa käytetään samaa koulutuksen laajuuden esitystä kuin lukiossa tai korkeakouluissa. Tämä helpottaa osaamisen tunnistamista ja on opiskelijan edun mukainen, koska hakeutuminen jatko-opintoihin toiseen koulutusmuotoon on tällöin jouhevampaa ja yhdenvertaisempaa.

Opintopisteisiin siirtyminen on suunniteltava huolella ja eri taiteiden alan opetustarpeet tunnistaen. Muistutamme, että opintojen opintopisteytys on taiteen perusopetukselle uusi koulutuksen laajuuden ilmaisumuoto ja tämä edellyttää uudenlaista opetuksen suunnittelua ja ajattelua sekä oppilaan osaamisen arviointia.

Eryityisesti seuraaviin seikkoihin pitää valmistelussa kiinnittää huomio:

- Koulutuksen laskennallinen laajuus on teoreettinen käsite. Taiteen perusopetuksen opintojen eteneminen osaamisperusteisesti ja koulutuksen laajuuden määrittelemisen opintopisteinä sekä opintopisteen määritelmän ollessa tietty opintoihin käytetty aika, eivät nämä tällöin korreloi keskenään.
- Osaamisperusteisen arvioinnin puutteellisuudesta taiteen perusopetuksessa on hyvä olla lakiluonnoksessa dokumentoitua tietoa. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaan oppilas saa taiteenalan yleisestä oppimäärästä todistuksen, johon on kerätty tiedot hänen suorittamistaan opinnoista. Todistukseen ei merkitä arvioita oppilaan osaamisesta tai edistymisestä. Näin ollen taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän määrittelemisen osaamisperusteisesti ja sitä kautta opintopisteiksi ei ole mahdollista ilman uudistusta.
- Opetussuunnitelmissa paikallisesti määritellyt osaamisen arviointiin perustuvat kriteeristöt tulee olla yhteneviä. Tällä hetkellä oppilaitokset eri alueilla ovat hyväksyneet kukin omat opetussuunnitelmansa. Siksi kaikkien opetussuunnitelmien vieminen Opetushallituksen ePerusteet-palveluun ja osaamisen muuntaminen opintopisteiksi niiden perusteella on mahdotonta. Opetussuunnitelmauudistus 2017 ei näin ollen luo tukea nyt lausuntokierroksella olevalle lakimuutokselle.
- Laajan ja yleisen oppimäärän ero on voimassa olevissa ops-perusteissa haluttu säilyttää. Mikäli jatkossa molemmat määritellään samantarvoisin opintopistein, poistaa tämä laajan oppimäärän ja yleisen oppimäärän välisen eron.
- Osaamisen kuvausten kehittäminen vaatii taiteen perusopetuksen oppilaitosten ja eri taiteen alojen välistä yhteiskehittämistä. Eri oppilaitokset toteuttavat kukin tavallaan opetussuunnitelmaperusteita ja keskenään verrannollisia osaamisen kuvauksi ei tällä hetkellä ole.

Taiteen perusopetuksen henkilöstön osaamista on lisättävä täydennyskoulutuksella muun muassa arvioinnissa. Opintopisteisiin siirtyminen ja arvioinnin kehittäminen on oltava henkilöstön osaamisen kehittämisen painopisteenä jo ennen lain voimaan tuloa. Mielestämme uudistuksen aikataulu on kaiken kaikkiaan liian tiukka, jotta lisäselvitystä vaativat asiat ehditään ratkaista.

Muutoksella ei saa olla palvelussuhdevaikutuksia, eikä muutos saa vaikeutta ko. henkilöiden työmarkkina-asemaa tms. ja että mahdollinen lisätyö tulee korvata opettajille täysimääräisesti.

Lopuksi

Pidämme tärkeänä, että koulutuksen järjestäjille aiheutuvia kustannusvaikutuksia on arvioitu, mutta ne eivät mielestämme vastaa todellisuutta. Korostamme, että muutos edellyttää viestintää, tiedottamista ja oppilaiden ohjaamista taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa. Kun toimintaa kehitetään ja sopeutetaan Koski-tietovarantoa koskevan lainsäädännön mukaiseksi, aiheutuu koulutuksen järjestäjälle menoja muun muassa henkilökunnan lisääntyneestä hallinnollisesta työmäärästä, koulutustietojen pysyvistä säilyttämisestä, henkilöstön koulutuksesta ja perehdytyksestä sekä koulutusten osaamiskuvausten laadinnasta osaamisperusteisesti. Taiteen perusopetuksen koko henkilöstön osaamisen kehittämiseen tulee kiinnittää huomio ja suunnata tarvittavia toimia jo ennakoivasti.

Myös vapaansivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille tulee uusi velvoite, jos ne järjestävät palvelukeskuksen valtionavustuksen rahoittamaa koulutusta. Työikäisen väestön osaamisen kehittäminen tulee lisäämään koulutustarpeita ja yhteistyötä vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjien ja palvelukeskuksen välillä ja tämä työ vaatii oppilaitokselta oikein mitoitettuja henkilöstöresursseja.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen

koulutusjohtaja

Hannele Louhelainen

erityisasiantuntija

Louhelainen Hannele
Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry